ED. TASA

KOOLITEEL

ED. TASA KIRJASTUS
KODIJÄRVE 1932

Kool.

ED. TASA

KOOLITEEL

Vanadele: pilk laste mõtteilma
Noortele: jutte noortelt endilt

Kogu nr. 5

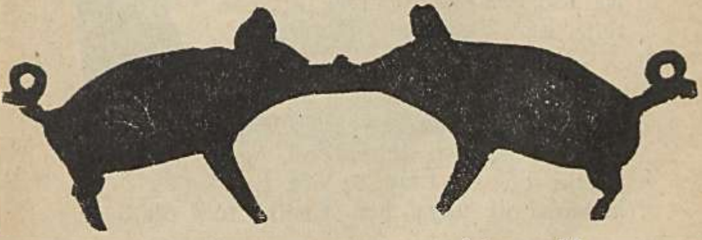
ED. TASA KIRJASTUS
KODIJÄRVE 1932

„Postimehe“ trükk, Tartus 1932

AUTOREID

I

klass

Johannes Ma . . .

Jutt.

Hoia Uno hoia
Uno hoia Uno
hoia Uno hoia
hoia Uno hoia
Uno hoia hoia
Uno hoia hoia
Uno hoia Uno
hoia.

Harry Re....

Elmar Mu..

Laul.

li öö veel tõõi isa 50 se aga ta väga hea Otto oli hea ta ja Ema veel oh ära Ta veelki.

vana raug Ema tõõi 4000 se aga tema veel.

ta oli oma aga veelki tema Isa tõõi 900 se Et tema ki veel ti ta Et.

veel kus on tema aga veel oli ah oh ta veel oli ai ai ai ai veel. oli väga ära aga, isa tõõi 5000 se ega Muriki Et isa oli ega veelki oli Ei Ema ta ööl Leo ja uno oli väga hea Emaki tõõi 5000 se.

Johannes Lu..

Karl Vo....

Jõuluvana ees. Elmar Me . .

Elmar Me . .

Kelleks soovin saada.

Mina sooviksin et mul kõik soovid täide läheksid. Sooviksin linna, auto, mõisa ja 100 tuhat ja siis oleksin ma rahamees. Siis oleksin ma parun.

Elmar Me . .

Õnnetus.

Aksel Mu . .

Esimesel Suviste püha hommikul tulin voodist välja ja läksin õue. Tuli lust mängida. Õuest jookseb meil suur kraav läbi, vesi nagu ojas. Võtsin seina äärest seaküna, tegin sellest omale laeva ja läksin sõitma. Juhtus õnnetus. Laev läks ümber. Mina kukkusin seliti vette ja tahtsin ära uppuda. Õnneks oli minu väikene õde väraval kiikumas. See hakkas karjuma: „Appi, appi, vend upub!“ Isa tuli karjumise peale välja, võttis vitsa ja pahandas: „Ma tahan su pükse kuiva-

tada!" Aga mina olin kange paluma. Isa andis andeks. Siis panin riided aia teiba otsa kuivama ja ütlesin et seda mina enam ei tee.

Karl Hi....

Rebane.

Kord läks rebane talumehe õue ja hiilis hulga aega aia taga; ootas kuni perenaine tuppa läheb, et siis kanu varastada. Kui perenaine tuppa läks, jooksis ta ruttu kanade juurde ja tõmbas ühe kuke jalast kinni ja ruttu minema. Kui perenaine nägi, et rebane kuke ära viis, võttis ta kuke, kakkus suled ära, lõikas kaela maha ja praadis ära.

Aksel Mu . .

Paul Si . .

Kuidas ma vihmase ilmaga karjas olin.

Oli sügis käes kui ma karjas olin. Kõige enne paistis päikest ja siis läks pilve, pilved läksid mustemaks, tuli natuke vihma ja siis hakkas kõvasti sadama. Sadas hulk aega. Siis läks vihmasadu üle ja päike hakkas jälle ilusasti paistma. Mul oli tikutoos ühes ja tegime Voldemar Koosaga

Johannes Lu . .

tuld, tõin metsast männioksi, panin need tulele ja tuli hakkas ilusasti põlema.

Paul Si . .

Johannes Lu . .

Laul.

Ainult minu
suus on üks
laul. Üks
laul on ainult
karjamaal.

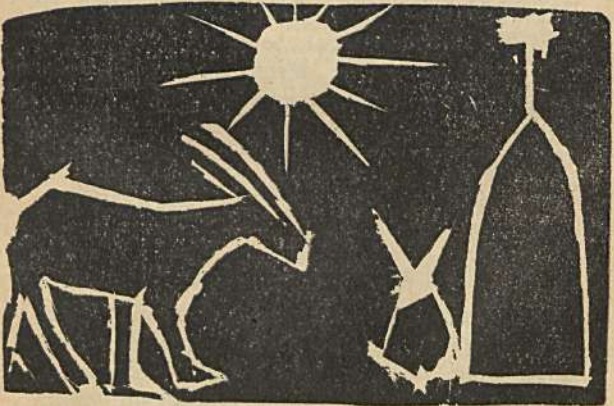
Üks laul
mis praegu
kuulda meil,
see tihti karjas
on liikumas.

Ja aia taga metsas,
ning mujalgi
üks laul
see kõlab
me murulkäigul.

Paul Si . .

II

klass

Vambo He.....

Tüli.

Meiloli tüli hühe dütruka gami pärst. Minukamm oli. ja mis pärst veiges asjapärst.

Alaida Pa....

Mis me suvel tegime.

Meie mängisime Koosa, Püssa ja Margusega lõvi. Mina olin lõvi. Siis lasti lõvi lahti ja lõvi ajas inimesi taga. Siis sai lõvi mõne inimese kätte ja sõi ära. Meie ujusime lombis. Koosa oli part ja läks vee alla. Mina olin ka part. Margus oli koer. Püssa oli jahimees. Meie ajasime lõokesi taga. Püssa lõi lõokesele kiviga. Püssa oli suures kraavis. Mina läksin sigadega metsa. Sääl kuulsin mesilaste suminat. Siis lasksin sead koju ja nad võtsid mesilased kinni. Ma mõtlesin, et nad mesilasi kätte ei saa, sest nad lendavad.

Jaan He.....

Kui ma saaksin nõiduda!

Kui mina võiksin nõiduda, siis mina nõiuksin kõige pealt talve suveks, nii et talve enam ei tuleks, vaid alati oleks suvi. Ja kõik murdjad loomad nõiuksin mina lammasteks, et nemad kedagi ei murraks,

et nemad oleksid taltsad. Siis nõiuksin mina endale mõne rahaaugu, kust alati võib raha saada, kui raha tarvis. Kõik inimesed, kes mulle halba teevad, nõiuksin mina kärblasteks, keda mina võiksin alati, kui tahan, kolmsada tükki ühe rusika hoobiga surnuks lüüa. Ka nõiuksin et mina kunagi vanemaks ei läheks, vaid et mina nii vana oleksin kui ise tahaksin. Ka teeksin nii, et oleksid piimajõed ja pudrumäed, muudkui pista enne, kui kõht tühjaks läheb. Aga need ei saaks süüa, keda mina olen nõidunud. Ka nõiuksin, et minul oleks kõvem jõud kui Kalevipojal, et mina võitu saaksin ka vanakuradist. Ja niisuguse aeroplaani, mis lendab läbi metsa, üle mere, millega võiksin kuu juurde lennata ja päikese manu. Linnud nõiuksin mina kõik mesilasteks, kes palju mett korjavad. Niisuguse toki nõiuksin, et kui mina vastu maad löön, siis sinna kohale tuleb järv või jõgi, kus suured kalad sees. Ja kui mina tahan, siis tulevad nemad minu juurde, mina muudkui kraban kinni ja patta!

Leonhard Ku......

Ja nõiuksin, et oleksid minul kõik asjad kullast: põrand kullast, lagi kullast, hõbedast asjad. Kaks lõvi paneksin mina uksele seisma, et keegi ilma minu loata tuppa ei saaks.

Hans Au . . .

Kassi ristimine.

Käsin koolis ja olin vallamajas korteris. Läksin kooliteenija poole. Seal oli kaks sõpra. Siis hakkasime mängima ja kassi ristima. Ma olin õpetaja ja teine sõber oli kassi kinni hoidja ja teine sõber oli pealt kuulaja. Siis laulsime „Õnnista ja hoia". Peale selle lugesime ja jälle laulsime ja siis panime talle nimeks „Muri". Kui meie lugesime, siis panime Murile rätiku ümber ja hoidsime süles kui titat. Siis sõime ja jõime vett.

Olga Pü . .

Vallatud lapsed.

Lapsed läksid kooli. Ilus selge ilm oli ja hea minna. Vallatul Jaanil oli igav ja ta viskas lumekuuliga Hildale. Hilda ei tahtnud mängima hakata. „Jäta rahule," ütles ta ja läks edasi. Jaan hakkas teda taga ajama. „Ah ei taha mängida, näitan sulle!" kisendas vihane Jaan ja haaras Hilda juustest kinni. „Ai, ai!" karjus Hilda ja lõi Jaanile lumekuuliga näkku. Nüüd hakkas Jaan rusikatega peksma. Hilda ei olnud laisk ja hakkas vastu. Raamatud visati

maha ja hakati üksteisele hoolega andma. Rabelesid tüki aega lume sees. Lumi oli aga pool sula ja hakkas riiete külge. Kui nad mäeküljelt alla lohku veeresid, hakkas lumi veel enam külge ja lapsed muutusid suurteks lumepallideks. Laste asemel olid lumepallid.

Herta Te....

Meie ekskursioon.

Teispäeva hommikul tõusin vara üles, pesin silmad puhtaks, panin riidesse, sõin ja läksin koolimajja. Preili tuli välja ja ütles: „Kõigest 12 last!“ Ta läks oma tuppa, pani palitu selga, mütsi pähe, tuli välja ja siis hakkasime minema. Kui saime metsa äärde, siis kuulsime esimest korda käo kukkumist. Kui saime Leo Rebase maja juurde, siis tuli Rebane veel juurde. Siis läksime edasi läbi Unipiha mõisa. Ja kui olime juba läbi mõisast, siis jõudis hra Tasa ja Leet meile rattaga järgi. Lembit oli väsinud ja härra Tasa võttis ta rattale ning nad sõitsid meist mööda. Viimaks jõudsime Nõkku. Tuli rong ja peatus. Preilil olid juba piletid ostetud ja meie läksime rongile. Rong vilistas ja läks minema. Rongiga oli hää sõita. Jõudsime linna, sääl peatus rong.

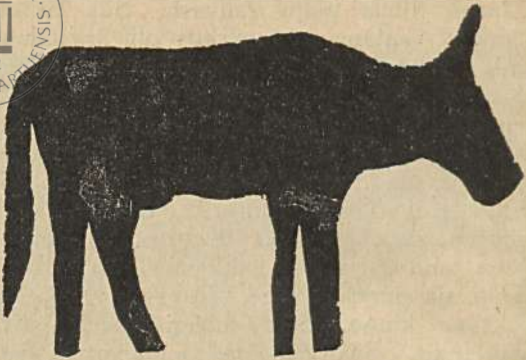
Nõo kirik. Voldemar Rä . .

Linnas liikus palju rahvast. Siis läksime tsirkust vaatama aga tsirkus oli ära läinud. Siis läksime muuseumi, sääl oli palju loomi. Kui see oli läbi vaadatud, siis läksime tervishoiu muuseumi. Sääl olid gipsist kujud, kes olid põletanud haavu ja kõik haiged käed ja suud. Säält läksime Toomele. Sääl tulid Kuked veel juurde. Säält läksime purjelaevaga sõitma. Kui olime sõitnud juba tund aega, siis hakkas vihma sadama. Tüki aja pärast tulime sõitmast tagasi. Siis läksime kinno. Sääl mängiti kahte ilusat näidendit. Säält läksime jaama, preili ostis piletid, rong sõitis ette ja säält tulime koju. See oli meie linnaskäik.

Ireene Pä....

Kuidas hindan Kure tegu.

Küll on raske hinnata oma tegu, sest iseennast on tunda kõige raskem. Niipalju kui ma ennast tunnen, olen üks viletsamatest õpilastest. Olen nõrk õpilane, istun juba teist aastat esimeses klassis. Kehvasti riides, kui vaeslaps kunagi. Nii mõnigi kord olen lasknud end suurematest poistest hullutada. Enamasti siis, kui esimest aastat koolis olin. Nii juhtus kord kooli peol. Mulle tuli amori postiga kaart. Mina ei teadnud kuidas see nii on, et sain. Sääl tuli suurematest poistest üks mulle abiks ja seletas; et kui on sulle saadetud, saada ka. Kaardid on sääl laua pääl. Vali ainult välja.

Elmar Võ..

Mina rumal läksin ja tegingi nii. Niipea, kui sain laualt kaarti võtta, astusid kaartimüüjad mu järele, võtsid kaardi käest ja kaebasid õpetajale, et mina tahtsin varastada. Õpetaja kutsus mind oma tuppa ja noomis mind tublisti. Seda oli minu rumalale peale tarviski. Pääle selle on mul nii mõnigi sõnakuulmatus ette tulnud. Sellepärast tahan vaikselt kannatada, kui mulle üteldakse kui loomale: „Kurg, miks sa ei lenda?“ Kui teised kraavis konna näevad, kohe on kuulda: „Kurg, tule söö konn ära! Kuidas konn maitseb?“

Johannes Lu..

III

klass

Aleksander Ra......

Muinasjutt.

Leonhard He . .

Kord elas mees ja tal oli kolm tütart. Üks tütar oli tark, teine virk ja kolmas pururumal. Targast tütrest sai koolipreili, virgast põllupidaja ja kolmandast eluaegne karjatüdruk. Koolipreili nimi oli Marta, põllupidaja Miina, aga karjatüdruku Viiu. Koolipreili sai hea elu peale, teised said keskmise elu peale. Kõige enne suri Viiu, aga teised surid ühel ajal.

Karl Ma . . . .

Mida võtaksin kaasa.

Mind lubati komeks aastaks tühjale saarele viia. Kolm asja lubati ühes võtta. Esimeseks võtan tule, et toitu saaksin valmistada. Teiseks püss, loomade küttimiseks ja endakaitseks. Kolmas oleks lennuk, millega saan sõita.

Leonhard He . . . .

Olin tühjal saarel juba paar päeva. Läksin jahile. Hunt tuli vastu ja sõi mu ära. Kolme aasta pärast tulid teised, et mind ära

viia. Kuid hunt sõi nemadki ära. Nüüd on saarel näha veel püss, tulease ja lennuk puu otsas. Ja hunt läks merde jooma ja kukkus merde.

Evald Võ....

Kuis mul pühad möödusid.

Uueaasta hommikul läks ema linna. Vihma sadas ja sulatas — veelompe oli igal-pool ja minul oli hea meel, et nüüd saab välja minna, sest ega siis ema lase minna. Aga mu lootus läks tühja, ema tuli varsti tagasi.

Aga kui tore oli jõulupuu esimesel pühal! Teisel pühal läksin ma sõtse poole. Sealt ära tulles läksin magama. Järgmisel hommikul läksin liugu laskma. Kui koju tulin, sain jõuluasju, pränikust hobuse, sea ja inimese. Pränikuid ja kompvekka sain ma palju, isegi väikese shokulaadi tahvli. Sõtse poolt sain veel suurte sarvedega sokukese. Kui koju jõudsin, oli sokukesel sarved kadunud ja sokukene oli keskelt pooleks läinud — sokukesel oli hale surm. Hobuse sain ka sõtse käest — hobuse jalg oli ära murdunud. Kui ma soku pooli nägin, sõin ta ära. Hobuse sõin hommikul.

Valve Rä...

Kelleks tahan saada.

Mina tahan saada vallavanema abiks, sest ma muuks õppida ei jõua. Rehkendus on praegu raske ja mis veel pärast poole

Rehkendus läheb ikka raskemaks ja tänavaasta jäen ma vist istuma. (Jäi ka Ed. T.). Kui on metsast valla puude toomine, peab vallavanema abi metsas puid peale seadma, et keegi tühjalt ära ei läheks. Ja niisuguseid töid on palju. Kui on tarvis teid üle vaadata, siis peab jälle vallavanema abi teid üle vaatama... Kui mõnel on tee halvasti, siis annab vallavanema abi kasakale teada, et see tee uuesti ära teeb. Vallavanema abi saab kuus umbes 5 või 10 tuhat. Tema käik tuleks muidu rohkem maksma, vahel sajab vihma ja ma saan märjaks, vahel jään sellepärast haigeks, igakord ei jää ka haigeks.

Arnold Se...

Kuidas Roosi poisse pesi.

Olid sügisesed külmad ilmad kui Roosi poisse pesi. Mitu korda üteldi, et kõrvad peab igal hommikul puhtaks pesema. Aga poisid mõtlesid, et ei vaadata ja ei pesnud igal hommikul kõrvu puhtaks. Siis aga vaadati et kõrvad mustad olid ja siis oli poistel häda. Kui aga üteldi, et teisel päeval vaadatakse, siis olid kõigil kõrvad puhtad. Ja kui kunagi tuli pesta, siis tahtsid poisid ise lombi ääres pesta. Aga et vesi oli külm, siis ei lastud lombi äärde pesema, vaid lasti Roosit pesta ja teised laulsid seni. Ükskord maksid poisid Roosile seebi ja pesemise eest viis senti. Aga kõrvad said puhtaks.

Alfred Le.....

Koolipidu.

Meil oli pidu. Elva kooli lapsi oli ka. Küll oli vahva olek. Rahvast oli palju. Olime uksehoidjad. Küll oli halb uksehoidja olla. Mõnel oli teistmoodi pilet. Mina olin kõigis ettekannetes. Näitemängus olin jänes. Teiseks võimlemises ja kõik nii edasi. Kui pidu algas, siis olid kõik vaiksed. Õpetaja eestoas müüdi kõiksuguseid sööke. Kes tahtis, läks ostis omale ükskõik mis süda himustas. Vaheajal tehti ringmänge. Klaver toodi näitelavale ja preili õde mängis. Ka postimees oli. Mina sain neli kaarti. Ei tea, kui palju teised said?

Heleene Põ . .

Kevade ja mina.

Minu armsad vanemad,
kes mul olid armsad,
surnuaial puhkavad
juba mitu aastat;
minagi ka nendele
lähen pea järele
kus on jäädav rahu.

Heleene Põ . .

Isamaale.

Palju aastaid läinud
ajameresse:
mälestus veel jäänud,
kurvalt hingesse.

Selgelt on veel meeles,
mul see päev ja tund,
kui mind Eesti rinnalt,
lahut' saatus' sund.

Kurvalt võõral pinnal
käin ja kurb mu silm.
Eesti mullapinnal
on mul teine ilm.

Eestimaa, oh püsi,
kosu, kasva sa!
Seda kallist soovi
ikka kordan ma.

Eesti muld mul kerge,
kui kord vaikib huul.
Eestimaa, jää terveks,
kuni puhub tuul!

Martha He.....

Igavene lill.

Kaua, kaua rändasin ilmas ringi, otsides lille, mis igavesti õitseb. Küll kõndisin kaljudel, küll mererannikul, küll luhal, laanel, küll igal ilmakaarel, küll säravates lossides, küll muinasilmas, kuid otsitav lill jäi ometi leidmata. Väsinult, pettunult pöörasin tagasi... Õhtul, kui särasid tähed, kui kuldas kuu puie latvu, vaatasin üles tähti poole, langesin, käed koos, põlvili rohusse. „Tule tagasi, sa kadunud laps, oma isamajasse!“ rääkisid tähed. Mõistsin nende keelt. „Siit leiad lille, mis ei närtsi.“ Avades hetkeks südame selle kutsele langes ülevalt üks lill mu südamesse, mis sääl igavesti õitseb. Rõõmuga käin jälle oma elurada. Sain lille,

mis igavesti õitseb. Ei karda see lill põhjamaa jääd, ei lõunamaa kuumuse voogusid, ikka ta õitseb. Kui hiilib mu lähedale surm ja paitab mu tarretanud jääkülmi palgeid, ei jõua ta murda lille, mis igavesti õitseb.

Martha He.....

Meie ekskursioon Tartu.

Oli vilu hommik, kuid hiljem tuli päike ka välja. Ka mõni vihmahoog tervitas meid. Jõudsime kaunis vara Elva jaama. Varssi sõitis raudruun suhisedes jaama. Siis ruttu vagunisse. Enamusel oli esimene kord Tartu sõita ja päälegi raudruunaga. Anti märguvile ja sõit läks, mis müriseb. Väljavaade vaguni aknast oli väga ilus. Lendlesid mööda silmi eest okas- ja lehtpuu metsa salgad, heinamaad mitmevärvilise õiemerena. Paistis Vapramägi. Mäe jalal voolab Elva jõgi. Mägi ise on kaetud metsaga ja kaunis äkiline. Kuulu järgi olla mäes praegugi need piinakambrid, kus vanasti, s. o. orjaajal meie esivanemaid piinati. Pahemat kätt teeääres asub Tõravere küla. Teepoolsed talud on väga ilusas kohas. Järsk paekallas piirab üheltpoolt talu, kusjuures oja just paekalda all vuliseb. Mõnes paigas on vesi suurvee ajal tüki kallast ära uuristanud, nii et ojal paekallas nagu katus peal on ja nagu sammaste vahel voolab. Paekallas on korralt linnupesi täis. Siit edasi paremat kätt nägime Nõo kiriku

ilusat rohelist torni ja vene kiriku kullatud kupleid. Vähe eemalt paistis silma Nõo surnuaed. Vilkusid mööda valged ristid kalmudel.

Linna poole sõites on maa tasasem, sellepärast on siin kaugele näha. Küntud must maa ja kündmata rohetav vaheldusid paeltena. Karjad eemal tundusid sipelgatena. Juba hakkasid Tartu tornid paistma. Esimesena nägime Peetri kiriku torni.

Eemal kauguses särab vastu „Emakese“ hõbetav pael. Lähemale jõudes näib nagu pilluks ta tulekibemeid päikese paistel. Möödume Pauluse surnuaiast ja olemegi Tartus, meie ülikooli linnas. Inimesed ruttavad rüsinal vagunist välja ja teised sisse. Esimesed, et ennem eesmärgile jõuda, teised kartes, et ruun vihastub, kaotab kannatuse ja läheb minema ning nii võib kergesti maha jääda. Vaksalist läbi minnes tunnen end nii tillukesena nagu pöialpoisi, sest lagi on nii kõrge et annab vaadata.

Asume linna minema. Ilus neljakandilistest kividest kõnnitee viib meid tüki maad edasi õigelt. Varssi keerame kõrvale et oma ajutisse korterisse minna, kus endid kompsudest vabastame, et mõnusam käia oleks. Olin nii saamatu, et käia ei osanudki. Mitu korda pidin rentslisse kukkuma. Õigemini, vahtisin suuga rohkem kui silmiga. Korter just hiilgav ei olnudki. Ööseks tuli paar teist kooli ka sinna. Olid vist võrukesed, mida nende naljakas keele-

murre tunnistas. Näiteks: „Poosid, lääme ostame poodi tühäs!" Aga küll olid koerad, tegid kisa ja müra ja tolmu mis hirmus. Ei pannud kooliõpetajat tähelegi. Viimaks kui asi liiale läks, sasis õpetaja kõige vallatuma poisi juukseist kinni, andis paar matsu ja asi tahe. Nüüd võisid siis kõik puhata. Meie lapsed olid vagusad kui hiirekesed.

Sõime pisut ja siis läksime Toomele. On ikka imelik küll see mägi! Mõni koht ei olegi mägi, on päris lagendik, teine koht jälle linn, kolmas koht mägi ise, mäekeste ja küngastega nagu läbi põimitud. Kenad sillad on mäel ja mäest läbi silla alt käib tänav ja veel imelikumad on sildade nimed. Vaatamisväärt on ka vanad Toomkiriku varemed. Küll on aga neil püsi. Ajahammas on neid viimsel ajal palju rikkunud, aed on vist ettevaatuse pärast ümber tehtud. Praegugi on nad peadpööritavalt kõrged, mis siis veel kui torn ka peale panna. Kuulu järele olla see ehitus nii tehtud, et kivid on käest kätte antud. Aukartuses peame tagasi vaatama oma esivanemaile. Seegi ehitus annab tunnistust ühe rahva tublidusest. Vististi on siin iga kivi meie vendade higi ja verega niisutatud. Teisele poole otsa on ehitatud ülikooli raamatukogu, mis endas palju teadust ja tarkust sisaldab. Käisime ka seal sees. Käisime tähetornis ilmakehasid uurimas. Nägin ühte tähte läbi pikksilma, mille läbimõõt võis

olla 6—7 tolli ja kahelpool näis nagu oleks mustad tükid peal olnud. Kuid palja silmaga ei näinud midagi. Mõtlesin seda nähes, et küll on Jumal inimestele palju tarkust annud. Läksime ka Raadi mõisat vaatama. Oli väga ilus koht, eriti kauni tiigiga.

Kurvalt vaatasime ka Raadi liivaauku, kus palju inimesi puhkab, küll süütuid ja süüdlasi. Olete teiegi väikesed lapsed olnud, ka teilgi oli igal armas emake, kes teid armukätel on kannud ja teie kuldlokilisi juukseid oma õrna, pehme käega silinud. Kuid ema rinnalt lahkudes on teid saatuse torm oma karmi käega kitkunud ja mõnegi õige noorukese siia liiva alla paisanud. Siin te nüüd puhkate.

Siit läksime E. R. muuseumi, mis palju vaatamisväärset sisaldab. Oh neid potikesi ja kannukesi! Eriti rahvariideid on siin palju, kindaid ja vöösid, körtsikuid ja tanusid jne. Aga kõik kirjud. Üks tuba oli päris peegliklaasist. Siin oli mõisaproua end ehtinud ja sellepärast see nii tore oligi. Olin õnnelik, et minagi pääsesin sinna tuppa. Sõna tõsises mõttes, see muuseum on just kui väike iseseisev riik, nii külluses on siin kõiki asju. Käisime ka botaanika aias, kus igasuguseid ennenägemata puid, põõsaid ja lilli nägime. Samal kohal nägime ilusat luike, kes oli valge kui lootoslill. Aga küll oli teine julge. Pakkusin talle saia, aga tahtis vist liha ka saada, sest muidu poleks

ta saia kõige sõrmiga noka vahele tõmmanud. Teised läksid lootsikutega jõele sõitma. Parajasti sõitis üks suur laev mööda. Küll oli see uhke. Väike lootsik näis suure laeva kõrval just kui kilpkonn. Laeval kohises vesi ees ja taga just kui Imatra koses. Säält tagasi tulles vaatasime „Vanemuiset". Igatpidi ilus ehitus, vististi kaunim üle Tartu. Õhtul läksid teised kinno oma margakesi ohverdama. Mulle näib et see ehitus on ilmaaegne. Inimese vaimu ta ei arenda. On ju kino oma filmidega üks mustuse allikas, mis inimestele kõiki kurjust ja roppust välja keedab. Parem võiks see raha hääkstegevaks otstarbeks ära kasutada, mis muidu sinna nii ohtralt kokku valgub.

Käisime veel linnas siin ja seal. Vaatasime venepoode, Barklai de Tolly ausammast ja läksime ka täiturust läbi. See nimi ei vasta tõele. Ma ei näinud seal ainustki täid, küll aga mitmesuguseid ilusaid kaupu, põllekesi ja paelakesi. Ah soo, unustasin midagi. Jõe ääres pildistati ka meid. Kümne minutiga pilt, kaunis kena, kuid kahjuks jäin ilma. Rahakott ei kuula ju alati sõna. Sõitsime ka natuke omnibussiga. Päris mõnus sõit. Käisime veel kompveki vabrikus, kus kompvekke maitsta anti. Siis veel elektri vabrikus, kus kõrvad kohe huugama pani.

Tartu näeb üldiselt kena linnana oma laiade ja õigete tänavatega. Nägemiseni, Tartu!

Kõmpisime jälle jaama poole, kus raudruun huikas: „Tuu, tuu!“ Asusime vaguni, istusime pingile, igaüks oma ette mõteldes ja läbielades möödunud tunde. Peagi jõudsime Elva ja astusime koduteele. Näis nagu oleks endine elavus linna jäänud, sinna kihavasse ellu, sest liigume sõnatult, masinlikult. Suurem hulk lahkub varsti ja jääme kahe-kolmekesi. Lahkuvad needki. Astun üksi tuntud rada, üle põlluserva, läbi metsanurga, nüüd, nüüd paistab juba mäeharja tagant kodune korsten ja nüüd olengi kodus. Aga mälestus elab hinges edasi.

Palju südamlikku tänu meilt kõigilt meie lahkele õpetajale, kes nii palju samme astus, et meile näha võimaldada mis iial Tartus ilusat ja tähtsat olemas, ühtlasi meid kompvekkidega rõõmustades mitu korda.

Martha He . . . . .

Päevaraamatutest.

12. IV.

Tihti mõtlen, kui halb on jänesel. Kui palju vaenlasi temal on. Iga loom hirmutab teda. Aga kõige kurjemad vaenlased on inimesed, koerad ja kassid. Ma vaatan kahjatsedes kui mõni püssiga metsa läheb: küll on halb kui mõne linnu või jänese toob. Aga kui mees tühjalt tagasi tuleb jänest ei ole saanud, küll naeran ja olen rõõmus selle üle, et jälle jäävad jänesed elama. Mina hoian igat, olgu loom või lind, minule on kõik väga armsad.

18. IV.

Küll on hea väikesel lapsel: temal ei ole midagi muret. Aga kui ta suuremaks saab, hakkab koolis käima, siis on natuke raskem. Kui ta juba suureks saab, siis on päris arusaaja inimene.

23. IV.

Iga inimene tahab rikas olla. Siis saab kõik osta, mis tahad. Aga see ei ole hää. Kui inimene tark on, siis saab rohkem raha kui enne. Siis ei maksa ahnitseda rikkust. Nagu näiteks raha. Ja kroon tema nimi. See ei ole muud kui trükitud paber, peal üks kroon. Aga ta on väga kõrgehinnaline. Tema eest võid kõike osta, mida iiales tahad. Aga kui teda ei oleks ilmas, sureksime kõik ära.

26. IV.

Kui kõrge on päikene, mitu miljoni penikoormat, aga siiski on ta pale nii soe...

27. IV.

Kui suvi tuleb ja marjad kasvavad, siis hakkan ma marju noppima ja müüma. Korjan marju, viin turgu või kuhugi sakstele ehk suvitajatele ja saan raha. Siis ostan palli ja mängin nii kaua kui süda lustib. Ostan omale ka vormimütsi ja hakkan koolis käima. Ütelgu mamma mis tahab, kui aga müts peas on.

28. V.

Oh sa sirtsuke,
kui kaunisti kõlab su keel,

kui rõõmsasti hüppad sa veel!
Ja mõnus on minugi meel
kui kaunisti kõlab su keel.

Heleene Põ..

Imelik. Maailmas kasvab mitmesuguseid puid, loomi ja inimesi. Kui ma vahel mõtlema hakkan, mis küll need inimesed teevad, kel siis öö on kui meil päev on. Ma ikka olen kuulnud et maakera ringi käib. See on küll kena. Siis peame ju nii kõndima, nagu kärbes laes kõnnib.

—

Ma vaatasin aknast välja ja nägin kuis kuldnokad oma pead puuridest välja pistsid ja päikese poole vaatasid.

—

Kui ma koolist tulin, nägin ma rehe akna pääl väikest kassi. Kass oli näljane ja andis mulle ilusasti kätte. Ma tahtsin teda tuppa tuua, kuid kass kargas õuel maha ja ma ei tahtnud teda püüdma hakata. Ma läksin tuppa ja rääkisin sellest emale. Ema käskis kassile süüa viia. Ma võtsin leiba ja otsisin kassi, kuid ei leidnud kusagilt. Ma ei saa kassi enam kusagilt kätte!

—

Ma mõtlesin kord, et kui ma linnuke oleksin, läheksin lämmale maale ja sööksin sääl kõiki asju, mis siin-maal ei ole. Aga et ma inimene olen, siis ei jõua ma ära

kõndida. Sääl laulaksin ma linnukesena:

Oh õitse, kasva isamaa,
mu kallis kodumaa!
Sind kaitsku Jumal hellasti,
mu armas Eestimaa!

Aga see on ainult minu ettekujutus!

Valve Rä...

12. IV.

Kui ma hommikul kooli tulin, nägin ma metsas vinti ja lepal lindu laulmas. Seal oli ka teisi linde, vares kraaksus kuuse otsas ja rähn tagus puud...

14. IV.

Olen ikka mõtelnud kui vilets on kerjajatel. Nad peavad talust tallu ja majast majja rändama. Ja kui raske on neil käia. Vahel on kange külm aga nende peale ei heida keegi armu. Kui kerjaja tuppa tuleb öömaja paluma, üteldakse et meil ei ole endilgi ruumi.

16. IV.

Mu armsam koht on mu kodu, sest siin on mu vanemad ja võib olla isegi nende vanemad kasvanud. Olgu see maja kui inetu ta on, ja kuigi laseb vihma läbi, aga siiski on ta armas minule ja minu vanematele.

31. IV.

Meil oli kanal pojad väljas ja otsisid emaga toitu. Mina vaatasin, et vares oli

katusel ja vahtis kanapoegi. Pärast nägin, et vares kõndis kanapoegadel hagude all taga. Kanapojad olid endid hagude alla ära peitnud ja vares ajas neid taga.

2. V.

Taim on sama elav kui inimene. Ta tarvitab samuti toitu. Inimene küpsetab oma toitu. Taim küpsetab oma toidu lehtedes. Päike on tema pliit. See tähendab, et puu elab nagu inimene, ainult et ta kõndida ei saa. Puud peame niisama austama kui inimest.

3. V.

Täna läksin ma vara hommikul välja ja nägin, et vihma sadama hakkab. Linnud ei laulnud enam nii ilusasti kui päeval. Kuulsin ainult mõne linnu häält: kadakalind, pajuharak ja lepalind häälitsevad ainult. Lõoke ei lõõrita taeva all vaid istub pesas. Ainult kuldnokk toob oma lastele toitu. Muidu oleksid ta lapsed näljas ja kisendaksid. On kuulda kunas kuldnokk lastele toitu annab. Siis tõstavad lapsed suurt kisa. Mets sahiseb ja väljas on külm. Mets tahaks nagu tuulele ütelda: „Ära puhu nii kõvasti. Mu väikesed lehekesed saavad haiget ja ma kardan oma õilmete pärast!"

Arno Se...

14. IV.

Mänglevad päikesekiired tervitavad kui ärkan. Kurvalt lähen kooli. Suureks ülla-

tuseks kuulen: täna on lühike jalutuskäik. Muidu oleks rõõm läinud üle piiri, kuid kitsas king pigistas pisarad välja. Nii siis — igal asjal oma piir.

Õhtupoole ilmub silmapiirile kole elukas idataevas. Mõne minuti pärast kadus kirdesse. Pole varem seesugust näinud, ehmatus, hirm pisarateni.

26. V.

Külm tuul ühes vihmaga piitsutab vastu akent. Kui hää ja mõnus on istuda soojas toas. Vaatan aknast kopli. Noored kased, näib, nagu ei jõuaks küllalt nutta. Iga vihase tuulehoo raputusel langevad neist tuhanded pisarad alla. Seisab vana mänd eemal niidu ääres. Näe, nüüd kummardab korraks ladvaga kaskede poole tormi tõukel, kuid varsti tõstab jälle oma ladva üles taeva poole, uhkena, võitjana. Ehk trööstib kasekesi: „Olete alles noorukesed, pole harjunud tormidega. Ei maksa nutta. Elu alles ees. Käivad tuhanded tormid teist üle kuid kui paistab päike, suudleb teid kuldkiirtega, silitades hellalt teie õrnu lehekesi, küll ununevad siis tuuled ja tormid!“ Vihm jääb harvemaks. Kased näivad mõistma männa kõnet — jätavad nutu.

28. V.

Me kooliõpetaja? Kui palju peab ta meie pärast vaeva nägema, kui palju võlgneme tänu temale. Mõnikord pinkide ridade vahel edasi tagasi käies võis märgata kui

Agnes Võ . .

väsinud ta oli. Käib ju see töö tervise peale. Terve päev võta lastega ja siis pärast terve virn vihke läbi vaadata ja parandada. Seltskonna tegevus ja muu kõik veel peale kauba, nii et vaevalt aega jätkub puhkuseks. Selleks palju jõudu ja püsivust!

29. V.

Ah kui kahju tast, kui jumalaga jättis. Kerkib silmi ette minevane talv. Kui palju tegime talle meelehärma, kui palju vaeva sõnakuulmatusega! Kuid siiski oli ta veel pealegi lahke ja rõõmus. Trööstin end, et püüan edaspidi olla sõnakuulelikum ja tähe-

lepanelikum, et ei tuleks eeloleval aastal jälle kahjatseda. Pühendaksin oma lugupeetud õpetajale terve lehekülje, oskan õieti hinnata ta tööd ja selle vilja kuid...

Ah ma korjaks kokku
luule lillekimbu.
Keskel paneks rõõmu roosid,
servadele sinililled,
lähemale liiliaida,
kaugemale kannikesi,
ümberringi ülaseida,
ellerheinad ettepoole,
pääsusilmad päälepoole.
Puudub luule lõngakene,
millega neid seoksin.

Martha He.....

Kruusamäe Jüri.

Oli soo. Soo keskel oli kuiv koht. Sääl asus talu. Talus kasvas tugev ja julge poiss. Poisi nimi oli Jüri. Jüri kasvas oma isa ja ema juures kolme aastaseks. Siis astus ta esimest korda porist teed mööda küla poole. Külasse jõudes teretas ta viisakalt. „Kas lapsed kodus on?“ küsis Jüri. „Ei ole,“ vastati talle. „Kuhu nad läksid?“ küsis Jüri. „Nad läksid koplisse mängima.“ Jüri astus kopli poole ja nägi suuremat poissi. „Kuhu sa lähed?“ küsis Jüri. Võõras ei vastanud vaid saatis mõned hirvitusesõnad Jürile. Jüri sammus koplisse laste sekka. Kohe kogunesid poisid ja tüd-

rukud Jüri ümber. Hakkasid teda hirvitama ja üks suurem poiss kutsus teda jõudu katsuma. Jüri astus ligemale ja tõukas võõra maha. Poiss vihastus ja kargas uuesti üles. „Sa kutsusid ju mind rammu katsuma!“ ütles Jüri ja mõtles endas et ei hakkagi teiega mängima. Lähen koju ja mängin üksi omal armsal mäekünkal. Korjan kruusaaugust kive, pillun neid või hakkan maja ehitama, mis mul pooleli jäi. Ja peagi astus ta sama porist teed mööda tagasi, kust oli enne tulnud.

J. Adul. † 3. X. 29.

Suusatamas.

Mäest kord alla lasin ma
hoogsalt kahe suusaga.
Lumi tuiskas ümber pää,
tundmus endal imehää.

Korraga üks hang sääl ees:
mina põmmdi! hange sees!
Kui mu sammud koju läksid,
lund mul täis siis olid püksid.

Erik Bu . .

IV

klass

Ferdinand Au ...

Täna lahkume koolist.

Kui tunnistuisi käte antakse siis üks nutap et ta ülee ei sant teine naerap et ta üle saai. siis laheme koju. Kojus naäitame tunnistuset vanematele ette. Kui üle ei ole saenut siis tehakse kirjut püksit. Kel on hea tunistus see sab vanemate käest kinkitust.

Endel Ti...

Mälestusi lapsepõlvest.

Olen sündinud Nava külas, Nõmme talus 13. märtsil 1918. Minu isa elas sel ajal üürikorteris. Säält läksime Koogi mõisa, kus minu isa oli kutsariks. Nii oleme elanud kord siin, kord sääl. Kuid neid kohti enam ei mäleta. Kuid seda mäletan, et ema mulle korra räti pähe pani ja teiste laste juurde saatis. Need mulle: „Mis sa oled, kas poiss või tüdruk?“ Mina pöörasin ümber, isa oli lauda juures ja see andis mulle julgust. Ma läksin natuke maad koju poole, pöörasin siis uuesti laste poole ja ütlesin: „Mina olen õige Uulu!“

Teise sündmuse mäletan Palamuselt. Isa ja ema olid heinamaal. Minul hää juhust

kasutada. Hobusel olid riistad kaelas ja krapsutas tallis heinu. Minul nõu peetud hobusega sõitma minna. Istusin selga ja lasksin käia. Sõitsin kirikuõuest läbi, seltsimaja ette ja sealt koju tagasi. Kuid isa ja ema olid vahepeal koju tulnud. Teate isegi...

Kui olin kaheksa aastane, läksin Luke kooli. Paari päeva pärast juhtus naljakas lugu. Esimene ja teine klass rääkisid koduloo tunnis koertest. Minul ka vaja rääkida. Tõusin püsti ja laususin kõva häälega: „Meil on kaks koera, Tipa ja Seki!" Terve klass hakkas naerma. Mina aga ähvardasin neid rusikaga. Sain õpetajalt pahandada.

Nüüd õpin Unipiha koolis.

Julius Ku..

Laevnik.

Leo Pa....

Laevnik purjetab suurel merel, kus tal tuleb võidelda suurte lainetega ja tormidega. Silm ei näe kusagil randa. Vesi on ääretu. Ta sõidab aga edasi. Tagasiminekule ta ei mõtle, olgugi et tee on vaevarikas. Ta jõuab kaldale, kuid märkab, et ta teekond polegi veel lõpul ja sõidab jälle edasi. Tee, mis tal sõidetud, tundub lühikesena ja ta saab aru, et kõik sõidetud tee oli rõõmsam ja parem kui see, mis käes ja tulemas. Ta

püüab ja võitleb ikka edasi ja jõuab randa, kust ta enam ei taha edasi minna.

Püüdke ja võidelge, küll saate viimaks kõik randa.

Färdinand Au...

Mis vahe on Vanal ja Uuel Seadusel.

Vanasti olid inimesed tigedad. Neid koormas endahoidmine kiskjate loomade eest. Kui kedagi kasvatati, siis vits oli neil abiks, nemad ei osanud sõnadega teistele hääd ütelda. Ka Jumal ütles Siinai mäel: „Sina pead seda tegema! Sina ei pea mitte varastama!" Neid käske oli kümme. Nad olid kirjutatud kivilaudadele, mida oli kaks. Esimesel oli kolm — inimeste ja Jumala vahel, teisel seitse — inimeste endi vahel.

Inimesed arenesid. Kui nüüd Jeesus õpetama hakkas, ei olnud neil vaja vitsaga hirmutama hakata, vaid Tema õpetas sõnadega. Kord pidas Ta mäejutluse. Tema õpetus oli õndsakskiitmine. Ütles: „Õndsad on need, kes kurvad, sest nemad saavad rõõmustatud!" Jehoova ütles Vanas seaduses: „Sina pead oma isa austama!" Jeesus oleks ütelnud: „Õndsad on need, kes oma isa austavad!"

Helmi Ja....

Talvel.

Miku: Karla, vaata ometi, lund sajab!
Karla: No mis sellest siis on? Las ta sajab.

Miku: Oi, küll sa oled rumal! Nüüd on hea lumemeest teha.
Karla: Mine tee, kui sa tahad! Mina aga ei lähe. Õpetaja andis meile 10 ülesannet lahendada. Kunas sa nad valmis teed! Mina ei lähe kuhugi.
Miku: Tule ikka. Küll ma aitan õhtul sul ülesanded valmis teha.
Karla: Pea suu kinni ja ära sega mitte mind!
Miku: Tule ikka, tule! Mina ei saa üksi toime: on vaja mehele pead otsa tõsta, ma ei jõua üksi midagi teha.
Karla: Olen sulle ütelnud, et pea suu kinni ja ära sega mitte mind.
Miku: Aga mina lähen ütlen emale ära! Kellele sa ütled — pea suu kinni!
Karla: Oi, Miku, ära ütle, ma lähen ka lumemeest tegema, kannata vähe!
Miku: Tee siis ruttu, muidu ütlen ära.
Karla: Lähen kohe, oota.
Miku: Kui sa praegu ei tule, lähen ütlen!
Karla: Kannata, ma ei leia oma mütsi üles.
Miku: No mina tahan ära ütelda! Sina kaotad oma mütsi ära ja ütled mulle pea suu kinni!
Karla: Oi, Mikuke, ära ütle, ma sain mütsi kätte!
Miku: Lähme siis.
Karla: Lähme, lähme, aga tuleme ruttu tagasi, muidu võib ema pahandada.
Miku: Ema ei ütle midagi aga sinu laiskus, see pahandab.

Härman Ka...

Kartulate kasvatamisest.

Eesti rahva peatöö on põllutöö. Üks enam kasvatavatest taimedest on kartul. Ta on keskmise suurusega taim ja vili valmib maa sees. Kartul on maitsev ja meil lugupeetav toit. Ka välismaile veetakse Eestist palju kartulaid. Kõigest sellest võib järeldada, et kartul kuulub Eestis tähtsate taimede hulka.

Ma olen põllumehe poeg, käin koolis ja olen ühtlasi ka kartuli kasvatamist tähele pannud. Nüüd võiksin õpetaja soovil kartulite kasvatamist kirjeldama hakata.

Endel So.

Kartulid pannakse enne mahapanemist kuhugi sooja ruumi idanema, et nende eod mullapõues jõudsamalt edeneksid. Kartulaid on kasulik kasvatada liivakal musta-mullaga maal, kus põhjavesi sügaval asub. Sügisel tuleb maa korralikult ära künda, et umbrohi võimust ei saaks võtta. Kevadel veetakse väetisained sügisese küntud mulla peale. Kõige kasulikumad kartuli väetisained on fosfor, kaalisool ja tšiilisalpeeter. Sellepärast on kasulikum kevadel väetada, et siis niipalju väetisaineid sügavale maa sisse ei saaks imbuda. Peale väetamise küntakse veel kord maad. Kui see tehtud on, siis äestatakse maa mitu korda üle. Kuid seda peab tähele panema, et maa liiga kohedaks ei

harita, sest kohe, liivaga segatud muld imeb endasse suurel hulgal vett, mida kartul ei salli. Kui maa haritud, siis aetakse kuni 15 sm kõrgused vaod, pannakse kartulid sinna sisse üksteisest umbes 12 sm eemale ja aetakse vaod kinni. Kui mahapanekuga mõni idu ära murdub, siis ei tee see kahju. Äramurdunud idude asemele kasvavad jälle uued. Peale mahapanekut äestatakse veel vagusid. Viimast korda äestatakse vagusid siis, kui mõned idud oma otsa maa seest on päevavalgele pistnud. Ühtlasi trullitakse siis vaod kinni.

Jaan Le....

Kuuse elulugu.

Oli sügis. Ühel päeval läks väike Eevi metsa lilli noppima ja leidis väikese kuusetaime. Ta mõtles: „Selle võiksin ma küll koju viia emale näitamiseks.“ Ta noppis peod lilli täis ja võttis kuusetaime ka kaasa. Ema vaatas ja imestas: „Küll on ilus! See istuta lillepeenrale. Vaata siis kui suureks ta kasvab.“ Eevi jooksis välja ja istutas taime peenrale. Kui ta õhtul magama läks, tuli tal kuusetaim meelde. Ta läks ja kattis taime hagudega kinni, et see ära ei külmaks. Unes nägi ta kuusetaime suure puuna.

Tuli hommik. Eevi ärkas üles ja läks välja oma kuusetaime vaatama. Ühel päe-

val hakkas lund sadama ja väike kuusetaim jäi lume alla.

Kevadel, kui lumi sulas ärkas ka väike kuusetaim. Ta kasvas päev-päevalt suuremaks. Eevi oli oma taime üle väga rõõmus. Suve jooksul oli taim kaunis suureks kasvanud. Eevi istutas metsalilli kuusetaime ümber. Kõik kasvasid jõudsalt. Tuli jällegi talv. Jälle magasid taimed. Tuli kevade. Lilled ärkasid talveunest. Nüüd oli kuusetaim palju suurem kui eelmisel kevadel.

Läks palju aastaid mööda. Kuusetaim oli suureks puuks kasvanud. Aga Eevikene oli haigeks jäänud ja tahtis veel kord oma kuuse alla minna. Ta oli nii haige, et minna ei saanud. Ja suri. Taimeke jäi üksi. Teda ei tulnud enam keegi vaatama. Tal oli igav. Kui suur torm oli, siis kohisesid teised puud ja tema kohises kaasa...

Oli kord jälle talv, sügav lumi ja hanged igalpool. Reisijatel oli raske, hanged olid põlvini ja veel kõrgemad. Kuusel oli igav. Ta mõtles miks Eevi teda enam vaatama ei tule. Aga Eevit ei olnud enam. Kui kõle tuul üle aia käis, siis kohas ja mühas kuusk. Tulid jõulupühad. Eevi ema tahtis jõulupuud teha, midagi paja alla panna ka ei olnud. Läksid isaga välja ja lõikasid kuuse maha. Ladvast sai jõulupuu, tüvest ahjukütet. Olid jõulud möödas, võeti jõulupuu ja tehti sellest luua vars.

Helmi Ja....

V

klass

Aleksander Ni . . .

Tõde ja õigus.

Õpetaja: Ats, kas sul tänaseks kõik ära on õpitud?

Õpilane: Ei ole.

Õpetaja: Noh, mispärast?

Õpilane: Ei saanud aega.

Õpetaja: Mis sa siis tegid?

Õpilane: Kui ma kodu läksin, heitsin kohe magama ega ärganud enne kui hommikul. Siis tulin kooli. Öösel olin küll korra üleval aga uni oli magus ja ei viitsinud õppima hakata.

Elmar Au...

Tõde ja õigus.

Juku: Ot sa kuladi kilp!

Ema: Poiss, mis sa ütlesid!

Juku: Ei midägi.

Ema: Ära valeta, sa ütlesid ju kurat.

Juku: Üteli küll. Õgas ma sull es ütle et kulat. Ma ütli kilbule. Ol mul sälgi sisse ennast-käknu ja pules nii valusti.

Endla Võ...

Mis on ime?

Motto: Ei see pole ime ilma sees,
et taevast alla kukkus mees;
vaid see on ime tõesti
mil viisil mees sai ülesse.

On see ime, kui viiekümne kordne maja maha lõhkuda, või põlema süüdata? Ei,

see pole ime. Ime on see kuidas on üles ehitatud, seesugune suur maja. Ei ole see ime, kui mustaks määrida raamat ja ta ära lõhkuda nii, et seda enam ei saa lugeda ükski. Ime on küll see, kuidas on mõeldud ja vaeva nähtud raamatu kirjutamisel, et teised saaksid säält lugedes midagi õppida. Ime pole see, kui rahvas tapab sõjas rahvast ja hävitab varasid. Ime on see, kui rahvaste vahel pole mingit vihavaenu, sest need ei sünnita muud kui kahju. Oleksid olemata kõik senised sõjad, oleksid inimesed palju kõrgemal kultuur-astmel.

Aleksander Ni . . .

Ime ei ole asjade, olevuste või väärtuste rikkumine, vaid nendega korralikult ümberkäimine, alalhoidmine ja ülesehitamine. Lõhkuda on kerge, ülesehitada raske. Tarvitseb ainult viieaastasel lapsel tikuga tuld ja ta võib hävitada varanduse, mida on kogutud aastakümneid.

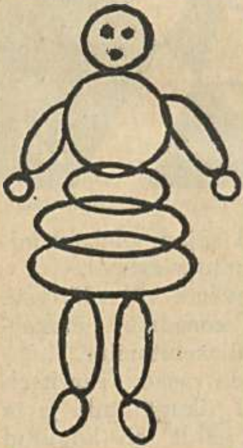
Mitte see pole ime, et mees kukub alla kõrgelt kaljult, vaid ime on see, kuidas ta sai üles.

Elmar Au...

Järvevahi Endel.

Räägin oma naabrist. Naabri perekonnaliikmed on: peremees Taniel, perenaine Olga, kaheaastane tütar Hilja ja kuueaastane poeg Endel.

Tahan sellest viimasest rääkida. Iseloomult on ta tuline, kärsitu ja väga vallatu. Oma emale valmistab ta palju meelepaha. Kuid see ei pane seda pahaks. Üldse hellitab ema teda natukene. Aga sellega pole ta sugugi rahul, kui poiss kergema riidega väljas jookseb. Ka ise armastab ta villast kleiti isegi suvel, kui kõik võimalikult kergelt riietuvad. Väikest Hiljat matab ta alati riietesse. Endel ei hooli aga ema keelust ja jookseb alati sitsi-pluusega väljas. Isa kardab poiss küll. Kuid see on enamasti kodust ära. Sellepärast ongi Endelil nii

Aino Jü.......

vabaelu. Ta armsamaks ajaviiteks on järve ääres mängimine, paadiga sõitmine ja Hilja kiusamine. Sõudmine on tal selge, peaaegu nagu isalgi. Alati on ta järve ääres, kuna kala püüdmas, kuna Hiljale vett pildumas. Hilja ei tohi sellest emale midagi rääkida, sest Endel lubab talle siis midagi „näidata". Suvel, kui sinna läksin, oli Endelil esimene asi ütelda: „Läki järvele sõitma, egä esät kotun ole." Vahel olin sellega nõus. Tihti läksime tülli, sest mõlemad tahtsime sõuda. Enamasti sain mina võidu, sest ma hirmutasin teda tormi tulekuga. Kaldale jõudes oli jälle häda. Ta hüppas juba poolel teel maha, ning ei lasknud mind enam kaldale. Kord läks tal aga pahasti. Endeli ema läks Väikeselt saarelt lehmale heinu tooma ja võttis meid kaasa. Olime aga Väikesele saarele jõudnud ja ema Hiljaga kaldale saanud, hüppas Endel ka maha ja tõukas mind lootsikuga järvele tagasi. Mina kukkusin kõhuli vette, paat aga läks kaldast ikka eemale. Alul olime kõik ehmunud. Kuid toibusin kohe. Hüppasin paadile järgi. Polnud kuigi mugav külmas vees olla, kuid paadi sain kätte. Endel sai aga, sellest hoolimata et ta hirmust kisa tegi, tublisti vitsu, mida ümbruses oli rohkesti saadaval.

Üks paha külg oli sel poisil veel — vandumine. Kõik tunnevad Järvevahi Endelit, kuna ta palju „kuhadeid" tarvitab. Kord läksin neile. Endel jookseb vastu ja kuu-

lutab suurt uudist: „Tead, Hilja ütles kuhat!“ R tähte ei saa ta ütelda, vaid ütleb selle asemel h ja r-ri pisut kurgust lisaks. Kord kuulsin salaja, kui poiss Hiljat käskis: „Ütle kuhat.“ Ei saanud aga Hiljast ütlejat vaid ta hakkas nutma.

Koerustükele oli poiss alati valmis. Muidu on ta aga terane poiss. Suvel ütlesin talle saksakeeles: „Ma olen kuus aastat vana“ ja „Ma olen poiss.“ Nüüd, talvel, küsisin, kas tal ka meeles on. Ta vastas: „Ih pin ain nabe, ih pin seks aas... jaare alt!“

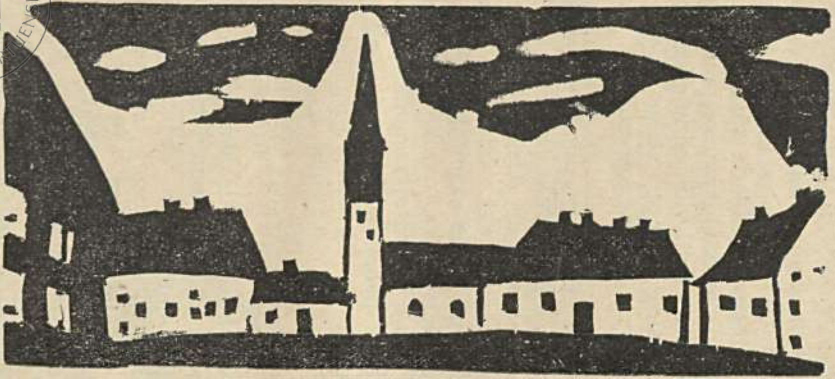
Et isa on talvel kodus, siis on ta mõistlikumaks muutunud. Isegi teretamise on ta ära õppinud, sealjuures koomiliselt kummardades. Kuid vallatusi on veel küll ja küll.

Aino Jü.......

Kell.

„Kas te olete vait!“ käratab ema mürajaile lapsile. Lapsed jäävad vait kui hiirepojad. Siis hüüab ema äkki: „Poiss, kas sina oled kella kappi pannud?“ „Mis kella!“ küsib poiss. „Kapis tiksub ju kell.“ Kõik naeravad ja üks lastest ütleb: „Seda kella oleme meie juba mitu aastat kuulnud.“ Vanas kapis tiksus puukoi, keda ema veel polnud kuulnud, kuna lapsed alati mürasid.

Aksel Ni...

Ferdinand Au . . .

Aleksandri „seiklus“.

Milline Kristuse sõna sobiks siia.

Laupäeval. Suur vahetund. Aleksander jookseb nuttes klassi ja kaebab, et poisid talle liiga tegevat. Mõnda süüdistas ta löömises, mõnda mahatõukamises ja mõnda koti pähe ajamises. Eriti viimaseile oli ta pahane. Pärast küsisime, kes siis selles kõiges süüdi on? Vastas: „Keegi pole süüdi.“ Ise aga nutab.

Minu arvates sobiks siia järgmine lause: „Armasta oma ligemist kui iseennast!“ Lause sobib sellepärast, et Aleksander armastas end rohkem kui teisi. Õieti ütelda oli tal endast kahju. Ta ei saanudki haiget, tahtis ainult, et teised ka natukene pahandada saaksid. Kuid teised ei saanudki Aleksandri meelepahaks pahandada. Isegi natuke nalja sai ta kulul.

Aino Jü.......

Aleksander ise.

Laupäeval juhtus Aleksandril päris kirju lugu. Võsu ja Püssa panid talle koti pähe. Aleksander aga hakkas rabelema ja pääsiski minema. Kuid et Rätsepp talle vastu jooksis, siis kukkus ta porri. Siis ütles Aleksander Rätsepale: „Käări-Mihkli!“ Rätsepp sai vihaseks ja lõi Aleksandrit. Aleksander sai ka vihaseks ja hakkas võlga tasuma. Kuid Rätsepp ei tahtnud ka midagi võlgu jätta ja nii tuli kakelus.

Viimaks ei saanud Aleksander Rätsepast jagu ja ta hakkas nutma.

Siis helistati. Kõik jooksid klassi. Õpetaja tuli klassi ja küsis Aleksandrilt: „Miks sa nutad?“ Aleksander seletas asja ära. Jälle küsis õpetaja: „Keda sa süüdistad?“ Aleksander vastas: „Ei kedagi.“

Siia sobiks Kristuse sõna — „Armasta oma ligemist kui iseennast!“ Sest kui Püssa ja Võsu oleksid Aleksandrit armastanud kui iseennast, siis nad poleks Aleksandrile kotti pähe pannud.

Aleksander Ni...

Tuleb meelde...

Tuleb meelde minu lühikesest minevikust väikene lugu.

Mul on linnas ristiema. Kord käis ta meil ja tõi kaasa külakosti, muu seas purgi mett. Hoidsin oma „varandust“ sahvris pimedas riiuli nurgas, et kaitseda seda „hääde sõprade ja truude naabrite“ eest. Möödus päivi, nädalaid. Käisin karjas ja kui kodus olin, kitkusin ja raiusin rohtu sigadele. Ei jäänud aegagi muu jaoks. Mee olin sootuks unustanud.

Ferdinand Au...

Kord märkasin, et vennad käivad liiga tihti sahvris. Läksin vaatama oma varandust. Mis ma nägin? Purk seotud, nagu ikka, kuid meest ainult pool alles. Pool ära... Üks vendadest oli süüdlane, tuli välja uurida. Läksin tuppa, kus parajasti kogu pere koos ja küsisin: „Kes teist on minu mee ära söönud?" Kõik hakkasid naerma, aga süüdi ei tunnistanud end keegi. Mida pidin tegema? Mõtlesin ja mõtlesin, kuid meelde ei tulnud midagi. Läksin sahvri, vaatasin ringi ja silma puutus suur vaat. Panin meepurgi vaati, säält juba nii kergelt kätte ei saada! Järgmisel päeval läksin vaatama, purk jälle lahti! Mis sa tahad teha?! Hakka või nutma, aga purki nii hoida ei oska, et teised juurde ei pääseks... Kui ma nüüd aru pidades vaadi ümargust põhja vahtisin, tuli korraga meelde kuu tõrvamise lugu...

Õhtul oli tagajärg käes. Keskmine vend tuli häbelikult sahvrist, ise üleni tõrvane. Plaksutasin käsi hääst meelest. Temal aga oli häda, enne kui puhtaks sai.

Meeta Ra..

Minu koolimälestused.

1. Enne kooliminekut.

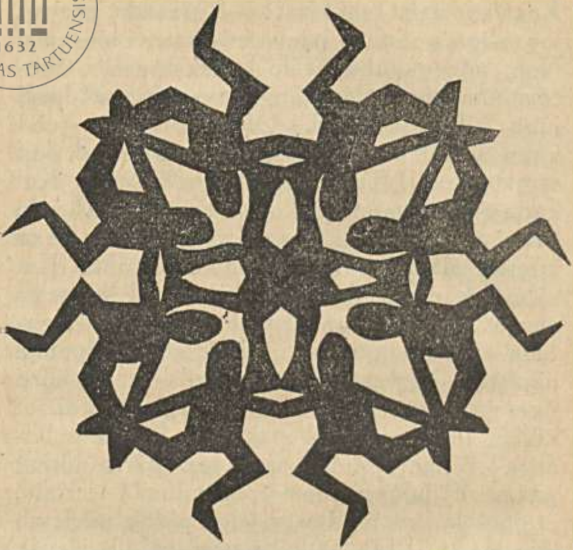
Saabus sügis. Kasak tõi käsu, et kes lapsed kaheksa aastat vanad on ja peale selle, peavad oktoobris teataval kuupäeval kooli minema.

Kes vanemaist omi lapsi kooli ei saada, peavad lapse iga puuduva päeva eest trahvi maskma. Noh, minagi juba pääle kaheksa aasta, üheteistkümnene. Peab tingimata minema! Isegi juba hiljaks jäänud. Oleks pidanud juba kolm aastat varem minema. Mis muud, kui sammu kooli! Tuttavaid oli koolis vähe. Kui karja juures mõnega kokku sain, siis küsisin kohe: „Mis sääl koolis ka tehakse?“ Need ütlesid alati, et koolis on halb olla. Kui vähegi koerustükke teed, siis muud kui seisa nurgas ja nurgas on pagana halb olla. Liigutada ei tohi sugugi. Kui liigutad, siis õpetaja näpistab kõrvast. Nemad olla isegi kord õpetaja käest saanud piitsaga jalgu-pidi, et külma ilmaga läinud palja-jalu võera hobusega sõitma. Mulle ajas see päris hirmu pääle. Ei julgegi enam kooli minna! Kartsin, et õpetaja annab piitsaga jalgu pidi ja näpistab kõrvast ka. Pääle selle kartsin veel tütarlapsi.

Aga minemata ei või ka jätta. Siis saab trahvida. Muud kui mine kooli!

2. Esimene koolipäev.

Hommikul tõusin varem üles kui muidu. Teised olid juba tööle läinud. Nägin, et pole kedagi toas, kes aitaks mind säädida. Ajasin siis pää aknast välja ja hüüdsin: „Emmmä! Ma pian ju täämbä kuuli minema!“ Ema vist ei kuulnudki. Panin riided selga, näo vist pesin ikka ka ära ja hakkasin kooli minema. Lähen ja lähen, aga teisi minejaid ei näegi. Mõtlesin, et täna viimati polegi kooli. Läksin

Elly Võ..

siiski edasi. Kui teel mõni vastu tuli, siis võtsin ruttu mütsi pääst ja teretasin, sest teadsin et koolipoiss peab teretama.

Päike paistis juba palavamini. Sammusin edasi. Ja ei mõtelnudki kuhu lähen, see kõik oli ununenud. Kui aga koolimaja juba paistis, siis oleks kui keegi puuga pähe löönud ja südame asus hirm. Mõtlesin, et kuidas teretada, kust sisse minna jne. Jõudsin kohale. Kuulan, toas täieline vaikus. Mõtlesin, et õpetaja on neid kõrvast näpistanud,

egas nad muidu nii vagusad ole. Seisin ukse taga, kurd sisse ei julge minna. Kuulatasin õpetaja häält. Üks trepp viis üles pööningule.

Siis tõmbasin ukse natuke lahti. Kõik vaatasid minu poole. Ütlesin ruttu: „Tere!“ Kõik vaatasid veel rohkem. Tahtsin ust uuesti sulgeda, et ei lähegi klassi, aga preili Nurm tuli järgi. Pani mind pinki istuma. Vaatasin ringi, klassituba väli-võõras, varem polnud seesuguses käinud. Õpilased ka kõik võõrad, aga vahivad ise minu poole. Olin piinlikus seisukorras, iseäranis tütarlaste pärast — ei julge otsa vaadata.

Küsiti nime, kas tähti tunnen jne. Oskasin juba lugedagi. Üks-kord-üks oli ka pääs.

Küll olid kõik pingid ja õpilased imelikud. Ei julgenud vahetunnil kuhugi minna. Oleksin ju ära eksinud. Teised julgustasid küll. Vahetunnil tuli teisest klassist veel õpilasi. Küll oli neid palju ja kõik kogunesid minu ümber. Pärisid minult nime, vanadust? Neid pärimisi oli nii palju, et pää segi ajasid.

Kui teine tund algas, olin juba julgem. Kui midagi küsiti, ajasin minagi sõrme üles. Teadsin, et julge peab olema. Aga tüdrukutega küll ei julgenud rääkida.

Peagi läks kõik paremini. Mis jutustati, panin tähele, mis küsiti, vastasin korralikult. Tunnid lõppesid ja sammusin uhkelt koju. Kodus oli muidugi palju kõnelda.

3. Teised päevad.

Paar päeva olin esimeses klassis, siis pandi teisi klassi. Suurem hulk õpilaste nimesid oli kaua aega teadmata. Aga kellega tuttavaks sain, sellega oli esimene asi jõudu katsuda.

Hommikul kooli minnes oli leib ja piimapudel taskus. Vahel ajasid teised piima ümber, siis pidin söömata olema.

Unipiha mõisast käis seitse poissi koolis. Hommikul, kui tulid, oli neil väljalt võetud pikk latt selga. Kõige suurem poiss oli lati eesotsas ja kõige väiksem taga. Ise ütlesid: „Seitse rätseppa tulevad Türgi sõtta!“ Tundide ajaks viidi latt koolimaja taha ja koduminekul võeti jälle selga.

Nii need päevad möödusid. Juba saabus talv. Jäime öösiks koolimajja. Sääl oli meid igasuguseid, poisse ja tüdrukuid, „mürtsu“ mehi ja „püha“ mehi. Magasime maas kottidel. Üks juhus meist...

Kord ei lasknud me üht väikest „mürtsu“ meest magama, enne kui ta meile õhtu „polgat“ harmooniumil ära ei mängi. Harmooniumi mängimine oli küll keelatud, aga salamahti võis ju siiski. Poiss, Holsting, mängis natuke ja tahtis magama tulla. Meie aga ei lasknud enne kui ta rohkem ei mängi. Poiss sai pahaseks, läks pilli juurde ja tõmbas kõige kõvemad hääled sisse, nii et kogu klass kõlas ja kõrvad huugasid. Varssi kuuldus ukselingi lõksatus ja tagumisse klassi

tuli tuli ühes õpetajaga. Poiss aga tõmbas edasi. Viimaks, kui vaheuks avati, kargas poiss nagu kass pinke alla ega hinganudki. Õpetaja terav silm nägi ta siiski ära ja hüüdis: „Holsting, pane riided selga ja tule minu tuppa! Otsekohe!“ Poiss säädis küll kaua, aga läks siiski. Küsisin teistelt, et mis talle tehakse? Nemad vastasid, et ta saab nüüd nurgas seista. Nüüd teadsin minagi, missugune see nurgas seismine on — muidugi halb. Tuli hommik. Meid, ööd olijaid, pandi ka igaüks ise nurka seisma. Et veel rumal olin, küsisin teistelt, et mis see tähendab? Nemad vastasid, et me seisame ka nurgas, nagu Holstingki, ole aga vaikselt. Noh mina siis ka ei liigutanud. Pärast oli nurgas seismine juba tuttavam. Mina küll rohkem ei seisnud kui üks kord ja loodan, et seda ka enam mul ette ei tule. Kord, kui kaks sulemängijat nurka saadeti, läksid nad riidu. Mõlemad tahtsid paremat nurka. Õpetaja juhtus aga jaole ja pikendati veelgi aega. Muudkui seisa.

Et need nurgas seismised kooli elus ilusad ei ole, siis ma neist rohkem ei kirjuta.

Kevadel käisime Vapramäel ja Elvas, tegime sääl kompveki sõda jne. Kui tuli „viimne päev“, siis nutsid mitmed. Kellegil polnud hääameel koolist lahkuda.

4. Teine kooliaasta.

Teisel aastal tulin varakult kooli. Suvi kadus vahepäält nagu tuul. Esimesel aastal

läksin küll hirmuga kooli, kuid teisel aastal himuga. Algas jälle harilik koolitöö, mida ma rõõmuga tegin. Õpetajatega sain ka hästi läbi. Kogu talv oli kibe töö. Sel aastal olin kolmandamas klassis.

Sügisel magas koolimaja parandaja lastega ühes. Ostis vahel mõne käest tüki saia või liha. Saime päris hästi läbi. Kuid siis tuli „sõda". Küll mitte päris sõda, aga selle moodi. Meil oli üks aumärk, millel nõel küljes. See sattus meistri kätte. Kui me seda tagasi tahtsime, siis torkas ta meid nõelaga. Nii kestis see hulk aega. Siis tuli suuremate poiste ja meistri vahel tüli, mis muutuski sõjaks. Ühel poisil käänati nina tahapoole. Poisid õpetajale kaebama, et nad peksa saanud. Oleksid nad aga tagajärgi teadnud, siis poleks nad seda teinud. Õpetajalt said nad uue „sauna". Kaks sauna ühe õhtuga.

Kord, kevadel, ostsime poest paki paberosse, et kui teised suitsetavad, miks siis meie ei või suitsetada. Ostsime odavad, sest polnud rohkem raha kui 10 senti, odavad ja halvad, nimelt „Käo". See oli aga liiga kange. Kõigil hakkas pää valutama.

Ilusam mälestus jäi kevadisest suurest loterii-allegrist ja peost. Nii möödus seegi aasta, et ei tunnudki.

5. Kolmas kooliaasta.

1926. a. sügisel tulin jälle samasse kooli. Sel aastal ülendati kool kuueklassiliseks.

Valiti ka uus õpetaja juurde. Pikki tali õhtuid istusime härra Saki ümber koos. Ta jutustas meile palju lugusid. Kaardilt näitas meile kõik Eestimaa kohad. Näitas, kus ta reisinud on. Näitas ka oma sünnikohta, Alatskivi.

Saime kõik hästi üksteisega läbi. Jõuluks korraldasime peo ja tegime ilusa jõulupuu. Kevadepoole kui lumi sulas ja ilmad ilusaks

muutusid, oli meie armsam ajaviide ja lõbusam mäng lumesõda. Kevadel mängisime palli. See mäng oli veelgi lõbusam.

Kevadel pidasime veel peo, kust raha saime ja ekskursiooni tegime Alatskivile. See oli esimene suurem avarus silmaringile. Üheskoos sõitsime laevaga Peipsil ja laulsime. Siis nägi minugi silm nii palju, mida muidu ehk elus poleks näinudki. Ah, kui ilus, kui ilus... kui ilus oli meil Alatskivil kõndida, jooksta mägedel ja orgudes, magada ilusas Alatskivi lossis, hommikul nägu pesta

jõe ääres. See on kaunim mälestus mu koolipõlvest. Kui... saaksin... neid veel... nii palju!

Elmar Au...

Vahe.

„Ilus on elu, ilus on elu!" nii sädistab pääsuke.

„Ilmas on palju häda ja valu!" kurdab inimene.

Linda Le..

VI

klass

Aksel Ni...

Atsike.

Atsike, tule kelgumäele liugu laskma," kutsume meie. Atsike vaatab altkulmu ja vastab uhkelt: „Ei hooli." Tema ei salli Atsikese nime, sest see on lapsenimi ja temale sõimunimi. „Tule, noh, ruttu!" kutsume meie edasi. Mõtleme, miks ta ei tule, sest alati oli ta valmis tulema. Viimaks selgub. Atsike ootab, kunas meie välja läheme, et siis sulase „vinnekesi" jalga tõmmata ja kapist tükk suhkrut põske pista, alles siis sobib tulla.

Noh, juba tuleb! „Vinnekesed" jalas, jope seljas, aga pea on paljas. Tuleb meie juurde, ise uhke, nagu oleksid jalas omad saapad. Alul ei võta osa meie liulaskmisest. Vaatab pealt — oma arust täismees.

Ütleme talle: „Egäs niisuke julge sillest mäest alla sõita. Temasugusel tuleb olla tagasihoidlik!" Ütleme õhutamiseks. Tema tahab ju olla ikka esimene. Atsike vastab: „Nisukse poss'kese mõne livvutaja! Säält põntsust kargab konngi alla!" Tirib oma pooliku jalasega kelgu kõige järsumasse kohta. Säeb end raksu ja hüüab: „Kaege, kui täismees sõedab!"

Tsuhh!

Atsikest polegi enam. Atsikesel paistab lumest ainult juuksetutt.

„Atsike, tule kae kui täismees sõedab!“ hüüame pilgates. Ei Atsike tule. Atsike on kõige kelguga lumes. Kelgul paistab veel teine ots, Atsikesel pole sedagi.

Tüki aja pärast ilmub pea. Suu on alles lund täis aga juba kostab: „Nisukse! Kui ma vällä lää, sis te viil tiiate, mes te saate!“

Atsike tuligi „vällä“ aga „vinnekese“ ei tulnud. Paljajalu pidi Atsike lumest saapaid püüdma. Aga juba tuleb alt sulane, lepatokk käes. Atsikest „vinnekestega“ nähes, väristab tokki ja hüüab: „Poiss, kus mu saapad?“

Meie mõtleme: „Kui ma vällä lää, sis te viil tiiate, mes te saate!“

Elmar Au...

Koera küüsis.

Nagu mäletan oli see sügisel. Olin emaga Saviperal. Savipera Jaani isa oli surnud. Ema oli seal toite valmistamas. Mina olin niisama ühes, sõin õunu, mängisin ja vaatasin huvitavaid asju, mida kodus ei leidnud. Ema perenaisega läksid aita. Aida juures oli ketis suur must koer.

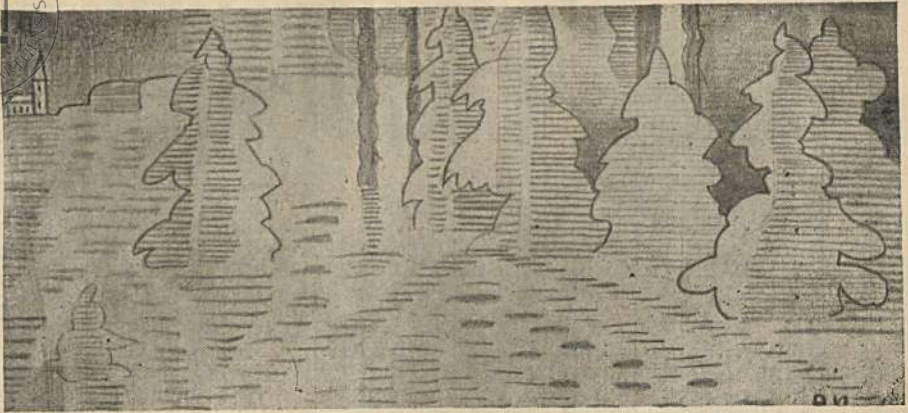
Mina „marssisin“ ka teistele järgi. Perenaine keelas koera, et see ei „pureks“. Mina ronisin nagu koer neljakäpakili aidatrepile. Koer vaatas seni pealt, kuni ma püsti kobisin. Olin ma püsti, oli koer ka püsti, haaras püksi säärest kinni ja hakkas trepi alla tirima. Kukkusin koerale kaela. Koer karjatas, hüppas eemale, kuid sasis uuesti püksi säärest kinni ja tiris edasi. Kisa oli „üle valla“. Seni, kuni perenaine kohale jõudis, olin mina juba trepi all. Koer sai mitu matsu, kuid minu kints oli kui rehaga puruks kistud. Matuse ajaks pidin koju minema kintsu parandama.

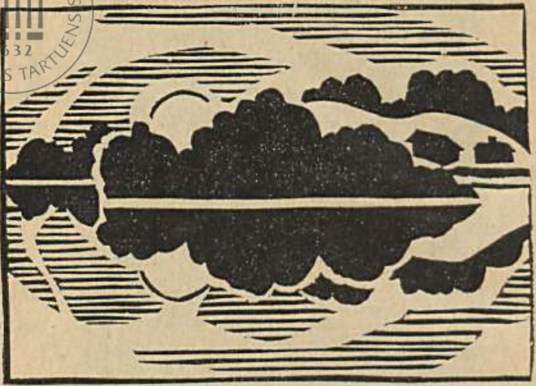
Elmar Au . . .

Paari nädala pärast sain uuesti kiskuda. Mind saadeti Hendrikule raudkangi tooma. Mina läksin. Kui jõudsin õue, tuli koer ja katsus kohe mu jõudu. Ta võttis mu jalast kinni ja sangas nagu takukoonalt. Koer oli minust suurem ja kõvem. Kui peremees kohale jõudis, laskis koer mu lahti. Haiget palju ei saanud. Kodus vaadates selgus, et üks hambatempel oligi sees. Kui „Esä“ koera taga ajas, mõtlesin, nüüd annab hää keretäie. Kuid „Esä“ jättis kohe järgi. Mina oleksin annud küll keretäie. Tema tohib last pureda!

Arnold Se . . .

Jõulu hommik. Aksel Ni...

Aksel Ni...

Öö tulekul...

Ikka allapoole veereb päikene, punane kui tulekahi. Soost tõuseb auru, kattes kogu ümbruse halli looriga. Valgus muutub tumedamaks. Varssi ilmub taevaservale suur, kahvatu, tõsise vaatega kuu. Tema kõrval siravad ja sätendavad üksikud tähed sinetaval taevavõlvil, nagu hundisilmad sügisesel ööl metsaserval. Oja kõrval, toome oksal laksutab ööpik rõõmsaid viise. Kostab kõrvu muidki linde hääli...

Armastan sind, suve ööilu, sinu mitmekesiste häälte ja helidega. Pean välja minema sind nautima.

Tee viib põllupeenralt alla suikuvasse metsa. Puie ladvust käib läbi tasane kohin, nagu nuriseksid need oma rahu rikkumise

üle. Korraga näed põõsa all hiilgavat, liikuvat täppi. See on jaaniuss. Ta särab kui küünlatulukene.

Korraga vaikib mets... Hirm asub südamesse, käänan metsale järsku selja ja astun välja. Ruttan koju. Las teised hulguvad ja tunnevad hirmu salapärasest vaikusest.

Tamaara Le......

Mina, väike elupung, keskel kosmose ja igaviku.

Kui vaatleme ja võrdleme inimese eluiga kosmose ja igavikuga, mida näeme siis?

Meie teame, et inimene elab keskmiselt 60 aastaseks ja need eluaastad on kosmoses ja igavikus liig lühikesed. Aga et sedagi lühikest aega üle elada, on tarvis palju oskusi omandada. Kosmos ja igavik nõuavad meilt, et me oma lühikese eluea neis vääriliselt mööda saadaksime.

Inimene ei pääse kergelt läbi elu. Seks on tarvis palju tarkust. Pool eluiga kulub meil selleks, et elule ette valmistuda. Mida enam tunneme endid küpsed eluks, seda parem on meil ellu astuda.

Noorus on aeg, mil peame süvenema igasse asja, et ettevalmistuda elule. Ei või noorelt tundigi viita asjatult. Alles siis, kui tunneme endid küllaldaselt küpsena ja elu ees kerge, võime sinna sisse astuda ja läbi kõndida. Kes end ei valmista ette vajaliselt, saab tunda palju viletsusi.

Inimene peab ise omal jõul elust läbi pääsema, aga mitte kui laps teiste abi tarvitama. Igaühe sihiks peaks olema püüe paremusele.

Mis on elu ülesanne?

Elu ülesandeks on: aidata teisi, luua uut, leida paremat, saavutada rohkem ja kujundada endale vastav elu. See lühike aeg, mis meil kasutada kosmoses ja igavikus, peab nii kasutatama, et jätaksime endist midagi ilma (kosmosse ja igavikku).

Milleks käivad inimesed koolis? Nad käivad selleks koolis, et paremini küpseks saada ja paremini ennast, igavikku ja kosmost tundma õppida. Me näeme leivast, on ta küps, maitseb hästi, on toores, ei taha keegi. Meil peab iga täpp olema elus tuntud, et mitte nende otsa komistada. Meil on tarvis enne ülesehitada suuri losse ja alles siis sinna elama asuda, et maitseda oma töö vilja. Meie elupung on küll väikene, kuid seda enam peame ta eest hoolitsema. Peame selle lühikese ajaga sama palju õppima kui elaksime 200 aastaseks. Inimene on täpe kosmoses ja igavikus, kuid siiski võib ta neis suuri asju teostada. Selles seisabki elu raskus. Kui me

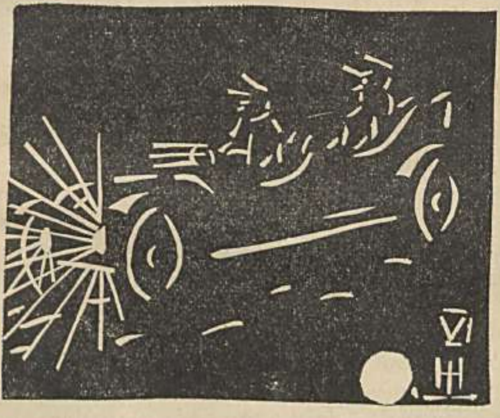

jõuame kõik raskused, mis elus esinevad, kõrvale peletada, siis alles on tee lahti ellu.

Elmar Au...

Endavalitsemine.

Kui oravapoeg hüples puult puule ja mina tahtsin teda kinni võtta, aga ei saanud, valdasid mind vihahood. Vihas haarasin ma kepi ja viskasin. Kepp tabas ja

loomakene kukkus maha. Siis hakkas temast kahju. Raputasin ja tegin kõik, mis oleks aidanud teda jälle ellu. Asjata! Surnud... Mul puudus hetkeks endavalitsemine ja loomake pidi surema. Kas ei piisanud vaatamisest?! Nagu peaksid vaatama käed!

Meis on tihti halbu ürgtundeid. Nende järel käies sünnitame palju halba. Neid peame endist välja rookima. See pole kerge, kuid... kas tahtsin ma selle tillukese loomakese surma?..

Kõige vähem on endavalitsemist lastel just mängimisel. Tihti tead ise, et su tegu pole õige, kuid teisele ei või järgi anda. Mõned on ettevaatamatud teistele, ja kui siis sellepärast ise kannatavad, siis peavad nad saatust süüdlaseks. Kuid pole kunagi süüdi saatus, vaid endal puuduvad ohjad.

Arno Se...

Metsa Jass.

Suure riigimetsa ja küla karjavõsa ääres mäekünkal on väike püstaiaga majakene. Selle maja elanikud on Metsa Jass oma naise Marie, kasupoja Pritsu, kaheaastase poja Edkari ja väikese tütrega. Jass ise on vähelik, brünett mehike, mustade juukste ja pruunide auku vajunud silmiga. Käed on tal mitu kuud pesemata. Jass ütleb, et ei maksa seepi raisata, peab vähega läbi ajama. Saunas käib ta küll, kuid mitte nii nagu teised lähevad — kaasas pesu ja seep, seda Jaanil ei ole. Ta lööb ainult laval „naha kuumaks", nagu ta ise ütleb, jälle must särk selga ja ongi käidud. Tervis on tal ütlemata hää. Et Metsa Jass haige oleks, seda pole veel keegi kuulnud. Ehk ta küll teist jalga lonkab, aga vasikaga võitu jookstes maha ei jää.

Aksel Ni . . .

Elumaja on väikene, seegi pooleks jagatud. Pooles elavad inimesed ja pooles loomad. Talvel, kui ilmad külmaks lähevad, on loomadel laudas külm. Siis toob Jass nad tuppa. Ise lamab selili voodis ja lambad talledega söövad ümber voodi. Sead, rohkem sõnakuulmata loomad, tükivad tüli tegema. Et seda ei sünniks, seob Jass vanale seale rihma kaela ja paneb ta seina külge kinni. Põrsakesed laua all olevale teraviljale juba suurt kurja ei tee. Põllutööle Jass rõhku ei pane. Kui teistel on kibe külviaeg, käib ta karjas. Küsid Jassilt: „Miks sa ei külva?“, vastab ta: „Aega küllalt, mina teen vana kalendri järele.“ Seemne külvab ta kündmata maale, seemendab selle sahaga. Heina ta suurt ei tee. Kui teised teevad, siis pahandab Jass et on vara, tarvis lasta paar nädalat kasvada, kasvab pool juurde. Kuid Jassi hein kasvab jõuluni. Niitjat ei tulegi.

Kevade poole, kui loomadel toit otsas ja Jass heinu laenuks tahab, küsid talt: „Miks sa heina tegemata jätsid?“ „Jah, algul oli hein veel pisuke, mõtlesin, et las kasvab. Aga näe, ilmad läksid halvaks. Pärast kippus rukis pudenema ja nii see aeg läks. Oleks nüüd ilmad vähe soojemad ja mõni mäenutt paljas, viiksin loomad sülega üle lume sööma. Teine aasta jäägu kõik tegemata, aga heina teen tingimata ära.“

Arved Vä.....

Uueaasta õhtul.

Istun vennaga toas. On vaikne, ainult minu ja venna sule krabin. Muud kõppu ega kappu. Isa, ema ja väikene vend on voodi heitnud.

Koer haugatab . . .

Haugub edasi... Mis?

Koer peatab. Muudab haukumistooni. Haugub siis edasi.

Isa teisest voodist: „Ega teist ei julge keegi välja minna?"

Mina vastu: „Ma ei karda tonti." Astun toast välja. Aga mis? Koer Krants seljaga vastu puud tugenud, kukla karvad püsti, käpad ettepoole õieli.

Ma tujustun samuti, juuksed tõusevad püsti, hirmu ja külma judin käib üle keha. Pool vihas, pool hirmus haaran koerakuudi kõrvalt tugeva kaika. Hiigla rapsuga virutaksin kas maakera paigast. Ässitan koera. Koer ei julge. Ei tea mis? Mina ką ei julge. Malk kramplikult käes, tunnen lihaksetes jõudu — lööksin vanapagana maapõhja.

Astun . . . Näen nagu vaimu keldrist mööda lipsamas. Võtan südant. Koer hakkab jälgi ajama Mina malgaga ässitades järel.

Mis see oli?

Külm. Kuu vaatab kahvatanult pilverüngaste vahelt maapinnale, seda tumedalt valgustades. Külm judin jookseb üle keha.

Astun tuppa.

Evald Nu...

Elmar Au . . .

Kooliaeg lõpeb . . .

Lõpeb kooliaeg . . . Meie väikesed ja suured sõbrad, me head seltsimehed sellel kooliaastal, peame minema igaüks omale poole, oma koju. Tahtmatult sünnib see. Nagu salavägi lahutab meid.

Kuid kas peame jäädavalt lahkuma, kas ei kohta me enam kunagi?

Ei. Jääme sõpreks igavesti. Küll siis tulevikus rõõm soojendab me südameid ja päevad libisevad sama rõõmsalt, nagu nüüd koos kooli tubades.

Oleme kaua koos töötanud. Oleme koos näinud valu ja vaevu, oleme koos tundnud rõõmuhetki. Jäägem tänulikuks neile, kes meid kooli saatsid ja vastu võtsid.

Tihti ütlevad õed-vennad — miks viidate nii pikka aega koolis; tulge koju, hoidke karja, tehke tööd, siis olete palju rohkem tulu toonud ja hääd teinud!

Kuid meie ei tunnegi, et aeg on pikk. Ta kaob käest kui veelaine. Ja kui kooli

vaheajast möödus mõni päev, siis tundsime igatsust oma sõprade järgi, et töötada koos.

Kas oleme asjatult kunagi aega viitnud? Ikka lahendame omi ülesandeid ja püüame saavutada paremat, et olla ise ja oleksid õpetajad rahul meie tööga. Oleme püüdnud seda alati teha nii hästi kui suutsime, et jääksid meist paremad mälestused õpetajaile.

Vast ehk oleksime mõndagi ülesannet suutnud paremini lahendada, aga sääl võis meie endi hooletus süüdi olla. Seda kahjatseme hiljem.

Sõbrad! Lõpeb kooliaeg. Ei keegi sunni meid enam. Kuid nüüd peame ise eluraskusi lahendama. Mõnedki satuvad kooli lõpetades elutormidesse. Ei anna kool enam näpunäiteid ega lahenda küsimusi meie eest. Kõike peame suutma ise.

Viimsed silmapilgud... Meile on tuntud iga üksik koolimaja nurgake, nagu me isegi üksteisele. Ei vist keegi unusta seda, mida noorpõlv on jätnud hinge. See ei kustu südamest...

Sõbrad! Ka hallpäi tuleme vanasse koolimajja, et teda jälle näha!

Jätame jumalaga üksteist; jätame jumalaga õpetajad; jätame jumalaga vana koolimaja; jätame jumalaga kõik sõbrad ja siis läheme igaüks omale poole.

Õpilasvanem (E. A.).

Aksel Ni . . .

Viimased read...

kskord, lugedes viimseid ridu, tahaksin ütelda nii palju veel. Kuid ei saa enam. Ja eks ole me kõnelenud kogu talve. Ning tihtigi olid need sõnad, mis jäid ütlemata, kenamad ja kaunimad...

Sirvisin läbi kõik lehed, kuni viimseni. Ilusate lootustega algasime sügiseti oma tööd. Vähem suutsime täita kui kavatsesime. Kuid siiski oleme midagi teinud. Neidki ridu ei saa meilt võtta keegi...

Mõnedki kaunid mõtted oleme vangistanud neisse...

Nukraks teeb siiski, et aeg on nii kergejalgne.

Kuid oleme väsimatult töötanud nii paljude ürituste kallal. Ja meid oli piiratud arv. Üksikuile sai palju ülesandeid. See lepitab ja soojendab.

Olete laiali kui linnupojad... Kas kunagi veel satute oma pessa? Kas kunagi veel loete neidki ridu!

Valus on...

Viimsed read...

Ed. Tasa.

Selle raamatu koostajale oli raskeks ülesandeks valida paljude õpilaste tööde hulgast töid nii, et need moodustaksid terviku ja pakuksid huvi noorele kui ka vanale lugejale. Koostajale oli palju töid saanud armsaks ja omaseks, kuna need olid muutunud aastate tagant kord elatud elu ja nende kandjate-õpilaste kajastuseks-mälestuseks. Igast tööst imbus temale vastu selle looja elav nägu ning need ajad ja olukorrad, mis põhjustasid tööde loomist. Ja mälestusis muutub kõik alati kauniks.

Ometi on raamatul laiem ülesanne ja tema vastu mitmekesiseid nõudeid. Sellepärast tuli jätta kõrvale töid, mida koostaja heameelega oleks näinud raamatus ning nende asemel võtta ka teisi. Valiku aluse moodustas siis mitmekesiduse põhimõte, kus juures iga töö pidi andma midagi erilist, omapärast.

Tööd juhtis tahe tuua raamatus esinevad tööd lugejale sama ligidale kui olid nad koostajale.

Ärgu otsitagu ega oodatagu siit suuri elamusi ega effekti. Töis tihti sisu pole kindel ja vorm on abitu. Need on pisilaastud, mis alles siis avavad oma lihtsa võlu, kui kogu aeg mäletada, et neid on loonud lihtne lapsemeel. Kui süveneda töisse, siis leiame neist ka elamusi ja pinget. Leiame, et lihtne lapsemeel avaldab end värskusega ja lihtsusega, mida on kaotanud juba täiskasvanud. Peame oskama lugeda, sest igast tööst õhkub vastu ta looja hing. Ja tihti paneb see meis helisema kaugeid keeli.

Ehkki tööd on korraldatud klasside järgi, ei tule seda võtta mingi sisulise alusena. Kuigi ametlikus õppetöös on lapse arenemisele nähtud kavadena kindel tee, ei saa seda tegelikus töös alati jälgida. Tihti üks õpilane oma erinevusega mõjustab klassile juba uue suuna, mis tingib uut teed. Ja kuna elutarkus ütleb, et kõik teed viivad Rooma, siis tohiks olla lubatav ajuti käia ka teisil teil, kui aga jõutakse Rooma. Raamatu koostaja hoiatab sellepärast nende tööde põhjal järeldusi tegemast meie õpilaste vaimsest palest. Koostajal on olnud kasutada töid palju laiemas ulatuses, kuid ta pole julgenud seda veel teha. Igas töös avab end eestkätt selle looja isik kogu oma vaimse pale mitmekesiste erinevustega, kus kaasa kõnelevad paljud kõrvaltegurid. Klassifi-

katsioon aga hävitab isiklikkuse. Seda tehes kas tuleb isikut mitte tunnistada, või teha kokkuvõtteid mehaanselt, või luua keerulised ja laialdased alused kokkuvõtete tegemiseks. Raamatus esinevad tööd ei luba seda endi suhtes.

Soe käepigistus kõigile endisile õpilasile, keda käesolev raamatuke seob ühiseks pereks.

Ed. Tasa.

SISUKORD.

I kl.

II kl.

III kl.

IV kl.

V kl.

VI kl.

Pilte.

Ed. Tasa. Autoreid.
A. N. VI kl. Ehistähed tekstis.
Autorite nimedega lehekülgedel 7—12, 15, 20, 38, 60 käärilõiked, teised linolõiked. Autori nimedeta mitte õpilasilt, välja arvatud lk. 75.

Ilmunud „Kuu" kogus:

Nr. 1. A. C. Anderson. **Piltideta pildiraamat.** Raamat, mis vaimustatud vastuvõttu leidnud kõigi rahvaste juures. Lihtsad, paeluvad pildid, millel igal eriline habras põhitoon, järgnevad üksteisele. See on mingi kõrgem elujaatav ilmavaade, mis siit vastu hõõgub. Hind 60 s.

Nr. 2. Ed. Tasa. **Tuulehobu.** Mugandus vanast Vene vestest, mis levinud mitmekümnetes trükkides. Illustratsioonid kunstnik Samokiš-Sudkovskylt. Hind 40 s.

Nr. 3. Ed. Tasa. **Nilsi elu.** Väike romaan Rootsi ainel vaeslapsest, kes püsiva tahte ja tööga saavutab tagajärgi elus ja jõuab haljale oksale. Vahanditult jälgime ta muresid ja õnnestusi, elades vaimus kõik kaasa. Illustratsioonid kunstnik Aug. Peernalt. Hind 50. s.

Nr. 4. A. Afanasjev. **Kuis koduloomad võitsid metsloomi.** Tänapäeva Nõukogude parim lasteraamat. Eriti tuleb allakriipsutada lastekohaseid ja kunstipäraseid illustratsioone N. Kuprejänovilt. Hind 25 s.

Nr. 5. Ed. Tasa. **Kooliteel.** Valik laste töist algkooli ulatuses. Raamat kujutleb endast kauni terviku sõnas kui ka piltes. Selle lugemine ja vaatlemine pakub huvi vana ja noorele lugejale. Hind 80 s.

Nr. 6. Äsop. **Valme.** Äsopi valmid on annud kõigile kultuurrahvaile oma osa ning teevad seda tulevikuski. Need on surematud.. Siia väljaandesse on koondatud paremad ja iseloomulikumad. Vana Kreeka elu mõistmiseks avab raamat laialdase pilu. Kuid ühtlasi saame siit ka võtme inimese mõistmiseks üldse. Hind 30 s.

Varem ilmunud:

Ed. Tasa. **Valik lastenäidendeid I.** Hind 3 kr.
Ed. Tasa. **Ema.** Näidend 9 pildis. Hind 50 s.